

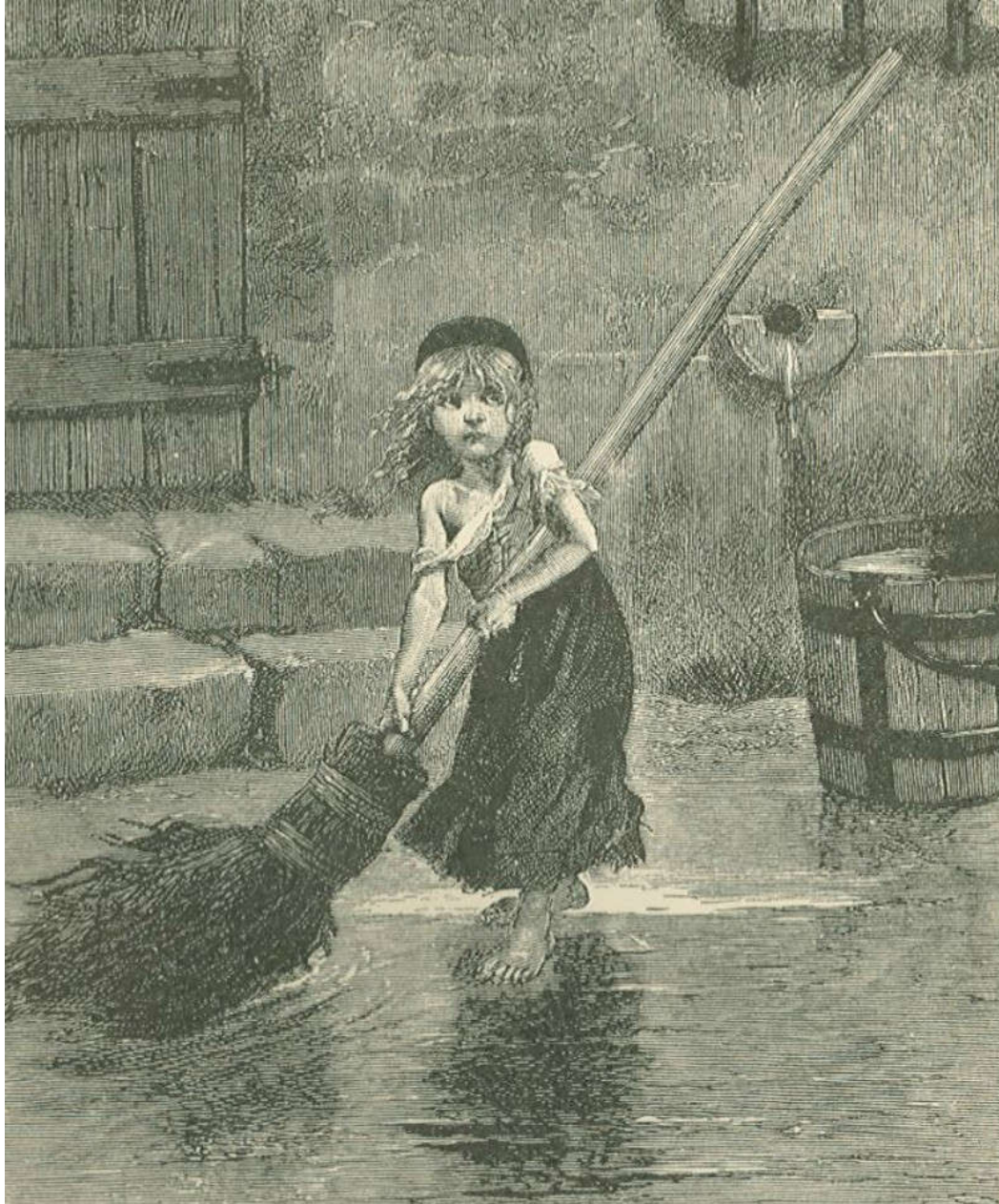
Ο 19ος αιώνας δεν πέρασε ποτέ!

Το κοριτσάκι με τα σπέρτα ή τα παιδιά των φαναριών και εκείνα των μαγκαλιών. Της Αλεξάνδρας Τσόλκα.

Το «Χωρίς οικογένεια» του Έκτορος Μαλό -όπως τον μαθαίναμε στα ελληνικά βιβλία-, ο δύστυχος, πολύπαθος «Ολιβερ Τουίστ» και πόσες άλλες ιστορίες του Ντίκενς, τα θλιμμένα παραμύθια του Άντερσεν. Ο Βίκτορας Ουγκώ και ο αιώνια κυνηγημένος για μια φρατζόλα ψωμί, που κόστιζε 19 χρόνια κάτεργα, Γιάννης Αγιάννης, θήραμα του καθόλα νόμιμου αστυνομικού Ιαβέρη... 19ος αιώνας!

19ος αιώνας, λοιπόν, μαύρος καιρός για την ιστορία της ανθρωπότητας. Κοινωνίες τεράστιων αντιθέσεων στην Ευρώπη τότε. Πάμπλουτοι και υπερβολικά φτωχοί. Σνομπισμός επίσημος, όπου μόνο τα άτομα που προέρχονταν από την αριστοκρατία συναναστρέφονταν μεταξύ τους και είχαν μέλλον. Η απόκτηση χρημάτων ήταν ο μόνος λόγος ύπαρξης. Υψηλή κοινωνία και πλούσιοι επιχειρηματίες. Πουριτανισμός και ψευδοθηκή! Στην Αγγλία της βασίλισσας Βικτωρίας απαγορεύονταν ακόμα και να λες τη λέξη «πόδια». Σκέπαζαν δε ακόμα και τα πόδια των επίπλων με ειδικά ραμμένα υφάσματα γιατί είχαν καμύλες. Πλούτος και εξουσία. Υπήρχες αν τα είχες, με κάθε κόστος. Η ηθική αφορούσε, μόνο στα πόδια των επίπλων και όχι στο αν πέθαιναν παιδιά στις φάμπρικες. Και οι εργάτες στην νεόκοπη βιομηχανική κοινωνία του 19ου αιώνα σακατευόταν καθημερινά. Παιδιά σκλάβοι, υποσιτιζόμενοι μαθητευόμενοι, άστεγοι και περιπλανώμενοι, τρόφιμοι πτωχοκομείων, ορφανοτροφείων, ασύλων. Το κομμάτι το ψωμί της εργατικής τάξης ήθελε κόπο, αντοχή, γερό στομάχι στο να αντέχεις στον εξευτελισμό. Ο νόμος προστάτευε τους ισχυρούς και τους πλούσιους, που ήταν παιχνιδάκι στα χέρια τους και εφαρμόζονταν επιλεκτικά με μεγάλη σκληρότητα στους φτωχούς και ελαστικότητα έως ανυπαρξία

για τους πάμπλουτους και έχοντες την εξουσία. Οι μόνοι που δεν σιωπούν είναι οι λογοτέχνες...

Τα έργα λογοτεχνίας εκείνου του αιώνα είναι μαύρα. Μιλάνε για παιδιά που δυστυχούν στους δρόμους και στα χέρια εκμεταλλευτών. Μιλάνε για μια εργατική ζωή που περνά το καιρό σε άθλιες συνθήκες. Πρώτα απ όλα οι Άθλιοι, το έργο που έχει διαβαστεί, πουληθεί και γίνει εμβληματικό, όσο η Βίβλος. Ο Γιάννης Αγιάννης που κλέβει ψωμί για την αδερφή του και τις ανιψιές του και θα το πληρώσει με φρικτή φυλακή 19 χρόνια. Ο νόμιμος αστυνόμος Ιαβέρη να τον κυνηγά πάντα. Η δικαιοσύνη με το μέρος του, το δίκιο όχι. Η Τιτίκα που μεγαλώνει κάνοντας δουλειά, στο σπίτι των βάνουσων Θρεναδιέρων. Μωρό-δουλάκι στα χέρια των κακών, που δεν κυνηγά ο κάθε Ιαβέρης. Η Φαντίνα που απολύεται και μένει άνεργη. Η μοιραία

εκπόρνευση της για την επιβίωση αυτής και του παιδιού της. Οι αρρώστιες χωρίς έλεγχο. Το κράτος ανάλγητο. Τα πάντα για πούλημα...

Ανάγνωσμα «Οι Άθλιοι» για μεγάλους και εφήβους αναγνώστες, ενώ οι ήρωες του έχουν γίνει ξανά και ξανά κινηματογραφικοί και τηλεοπτικοί επικοί χαρακτήρες. Μόνο για τα παιδιά; Ο Χανς Κρίστιαν Άντερσεν ο πιο διαβασμένος παραμυθάς των ανθρώπων, πίσω και αυτός στον 19ο αιώνα, ήξερε την φτώχεια από πρώτο χέρι, όντας γιος ενός παπουτσή και μιας πλύστρας. Ορφανός νωρίς από πατέρα, θα κάνει κάθε δουλειά από 11 χρόνων για να ζήσει με την μάνα του. Το σχολείο ήταν πολυτέλεια. Μόνη διέξοδος, στο κρύο, την πεινά, την ανεργία, την απουσία κοινωνικής πρόνοιας, την έξαρση των ασθενειών, το πρόωρο θάνατο νέων ανθρώπων όπως οι γονείς του, είναι η φαντασία. Παραμύθια. Παραμύθια που οι κακοί δεν είναι δράκοι ή μάγισσες, αλλά εκπρόσωποι ανθρώπινων αμαρτιών, όπως η ματαιοδοξία, ο σνομπισμός των αριστοκρατών της εποχής ή εγωιστική αδιαφορία, ο πλουτισμός ως μόνη αρετή. Επειδή γράφει για παιδιά το καλό και το ωραίο, συχνά κερδίζουν ή πρέπει να κερδίζουν, άλλα συνήθως τα έργα του είναι βαθιά απαισιόδοξα και με δυσάρεστο τέλος.

Ο Κάρολος Ντίκενς, ένας καινοτόμος της μυθιστοριογραφίας και ένας μυθοπλάστης αξεπέραστος στον χρόνο, μιλάει και αυτός για παιδιά που υποφέρουν, για δανειστές που ρίχνουν στις φυλακές ανθρώπους για μικρά χρέη του, για άθλιες συνθήκες διαβίωσης της εργατικής τάξης και κυρίως των παιδιών-εργαζομένων, για επαιτεία, κάθε λογής εκμετάλλευση και για πλούσιους αμοραλιστές όλο σκληρότητα. Το μαύρο φόντο του 19ου αιώνα στην Βικτωριανή Βρετανία, συμπληρώνει η εκλεκτικής σκληρότητας δικαιοσύνη με αυστηρότητα μόνο στους φτωχούς και η διεφθαρμένη και βίαιη αστυνομία. Ο ίδιος ο Ντίκενς, αφού συνέλαβαν τον πατέρα του για χρέη αναγκάστηκε να διακόψει το σχολείο και να εργαστεί σε εργοστάσιο βερνικιών για να συντηρήσει την οικογένειά του. Το έργο του στο μέλλον θα βασιστεί σε εκείνα τα χρόνια και στην εμπειρία του ως εργάτης σε μια ανθυγιεινή, σκληρή βιομηχανία, όντας παιδί ο ίδιος ακόμα. Στην προσωπική του ζωή μια απροσδόκητη κληρονομιά θα βγάλει τον πατέρα, Τζον Ντίκενς από την φυλακή και θα απαλλάξει τον Κάρολο από το εργοστάσιο. Θα πάει πάλι στο σχολείο και με τα πολλά θα γίνει δημοσιογράφος! Λέγεται δε, πως κανείς άλλος ανταποκριτής στο Λονδίνο δεν μπορούσε να συγκριθεί με τον Κάρολο Ντίκενς στην ακρίβεια και στην ταχύτητα των ειδήσεων! Και αυτή η επαγγελματική ενασχόληση θα τον κάνει να γράψει τις γνώστες του ιστορίες, αφού έχει γνωρίσει ανθρώπους, καταστάσεις, χαρακτήρες. Στην καθημερινότητα γύρω του, αν δεν είχε κάποιος δουλειά, ήταν καταδικασμένος να πεθάνει. Στο Λονδίνο, τότε, υπήρχαν τουλάχιστον 50.000 άνθρωποι, που δεν είχαν που να κοιμηθούν και που ζούσαν από τη ζητιανιά. Οι φυλακές ήταν κολαστήρια είτε μέσα στην Αγγλία, είτε στα πλοία-φυλακές, είτε στα μεγάλα στρατόπεδα φυλακισμένων στην Αυστραλία. Στην ύπαιθρο τα παιδιά των φτωχών ήταν υποχρεωμένα να δουλεύουν από μικρά για να μην πεθάνουν αυτά και οι οικογένειές τους από την πείνα. Αλλά όσο σκληρά κι αν εργάζονταν κέρδιζαν πολύ λίγα. Οι κτηματίες που κυβερνούσαν τα χωριά, μεταχειριζόντουσαν τους εργάτες τους σχεδόν όπως οι φεουδάρχες συγγενείς τους, της Μεσαιωνικής εποχής. Οι πλούσιοι, ακόμα και οι κληρικοί, όσοι είχαν οικονομική άνεση, θεωρούσαν τους φτωχούς ενοχλητικούς σαν τρωκτικά και έδιναν περισσότερη αξία στα σπορ τους και στο κυνήγι αλεπούς, παρά στις ανθρώπινες ζωές. Οι πολιτικοί, την εποχή του Ντίκενς, στους οποίους την αλήθεια επιμένει να τους δείχνει με το έργο στην υψηλή μυθιστοριογραφία, επέμεναν πως, για το καλό της Αγγλίας, ήταν ανάγκη να

εργάζονται τα παιδιά, γιατί χωρίς αυτά η χώρα θα καταστρεφόταν καθώς τα πρώτα χρόνια που φάνηκαν οι μηχανές και υπήρχε μεγάλος συναγωνισμός με το εξωτερικό, έπρεπε τα ημερομίσθια να κρατηθούν σε χαμηλό επίπεδο.

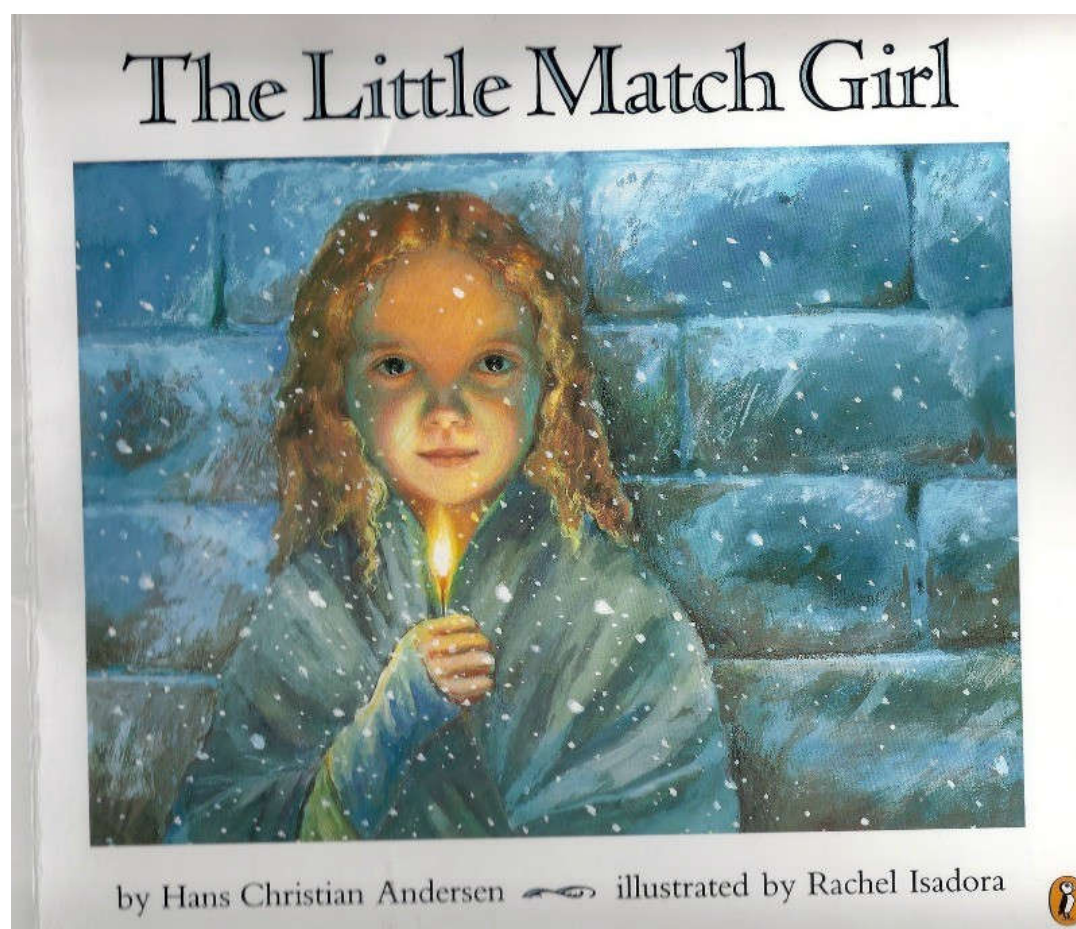
Η βιομηχανική επανάσταση, όλος ο 19ος αιώνα, χαιρέτισε την ευημερία της νέας εποχής, με κόστος τη φτώχεια των μαζών. Και αυτό κάτι μας θυμίζει, σήμερα ακόμη και αν κάνει εφαρμογή σε έθνη ολόκληρα και σε γενοκτονίες οικονομικής λογιστικής. Τότε η κυρίαρχη οικονομική θεωρία της «ρευστοποίησης» (liquidation theory), που φτάνει μέχρι το Μεγάλο Κραχ της αμερικανικής οικονομίας, έλεγε πως η ύφεση είναι ευεργετική, πως ο πόνος είναι θεμιτός γιατί θα καθαρίσει το σύστημα απ τις ανισορροπίες. Μέσα απ' τον πόνο, θα μάθουν να δουλεύουν οι άνθρωποι χωρίς απαιτήσεις, σκληρότερα. Οι έξυπνοι επιχειρηματίες, θα πάρουν στα χέρια τους τα πάντα μιας και οι άτυχοι, ή οι φτωχοί είναι, απλά, ανίκανοι! Αν πεθαίνουν στους δρόμους, δεν πειράζει! Σημασία έχει η γενικότερη εικόνα. Άλλωστε η ατυχία του ενός, είναι η τύχη του άλλου... Ο πόνος είναι η σωτήρια, για το καλό των ανθρώπων! Αυτά τα τόσο παρωχημένα οικονομικά κατασκευάσματα, που κατέρρευσαν με την επικράτηση των θεωριών του Κέινς, ξεσηκώνει ο Στουρνάρας, έχοντας ως μοντέλο προόδου τον 19ο αιώνα της απανθρωπιάς!

Θυμάμαι τον εαυτό μου, 10 χρόνων να μη μπορώ να τελειώσω τον Ολιβερ Τουίστ από το κλάμα και την στενοχώρια. Θυμάμαι πόσο σοκαριζόμουν από ένα παιδί στους δρόμους και το μόνο καλό άνθρωπο του βιβλίου «Χωρίς οικογένεια» να μπαίνει φυλακή γιατί χρωστούσε... στις τράπεζες! Θυμάμαι ακόμη, την έκδοση για το «Κοριτσάκι με τα σπέρτα», όπου η ξανθιά μικρούλα, ξυπόλητη, αφού έχασε τις παντούφλες της, φορεί κόκκινη κουρελιασμένη φούστα και ένα μαύρο πλεκτό σάλι μες στα σκανδιναβικά, ανελέητα χιόνια. Θυμάμαι την πρώτη φορά που διάβασα τους «Αθλιους» -στο εξώφυλλο είχε τον Γιάννη Αγιάννη με ημίψηλο καπέλο και σαν φόντο τη σκιά του να σώζει την ζωή του διώκτη του Ιαβέρη μεταφέροντας τον, αναίσθητο, στους υπονόμους- και πόσο εξωπραγματικό μου φαινόταν να πηγαίνεις

φυλακή για μισό κιλό ψωμί, να δουλεύουν τα παιδιά, να βγαίνουν στην πορνεία οι μάνες, ο κόσμος να πεινάει...

Τα παιδιά, τα δικά μου και των άλλων, σήμερα, δεν σοκάρονται. Έχουν δει τους άστεγους στα πεζοδρόμια. Το ξέρουν το κοριτσάκι με τα σπέρτα και ας τα αντικατέστησε, απλά, με ένα μαγκάλι. Έχουν δει τα παιδιά των φαναριών, ξυπόλητα στο κρύο. Έχουν μάθει πως ένα άλλο κοριτσάκι απ' αυτά, στις άκρες του δρόμου, που καθαρίζουν τζάμια, παρασύρθηκε από ένα αυτοκίνητο και έμεινε εβδομάδες στα αζήτητα. Έχουν ήδη, νιώσει τι σημαίνει η ανεργία των γονιών, το σπίτι χωρίς ρεύμα, χωρίς ζέστη, το διπλανό τους στο σχολείο να πεινάει. Και αν το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα έφερε σχετικά κοινωνική εξισορρόπηση και οι μεγάλοι οικονομικοί φιλόσοφοι ανέπτυσαν τις θεωρίες τους, όλα τους πεταχτήκαν στον κάλαθο των αχρήστων, εν μια νυκτί. Και ο 21ος αιώνας, για μας την Ελλάδα, τουλάχιστον, των 350.000 οικογενειών χωρίς ρεύμα, του 1.500.000 -επίσημα- εκατομμυρίου ανέργων, όσων ζουν απ' τα συσσίτια, των αστέγων, των παιδιών σε ορφανοτροφεία και ιδρύματα και οικογένειες που τα προσέχουν επί πληρωμή, είναι ένας 19ος που μοιάζει να μην έφυγε ποτέ και ας γνωρίζουμε σκληρά πως έχει υπάρξει εξέλιξη...

Και εδώ μόνο αγαθό ο πλούτος με κάθε κόστος. Η απανθρωπιά ονομάζεται «επιχειρηματικότητα». Η διευρυμένη εργατική τάξη δεν υπολογίζει Χριστούγεννα ή γιορτές και χωρίς παραπάνω έσοδα δουλεύει όλες τις μέρες, σιωπηλά, χωρίς δώρα και

τα λοιπά, στα νέα εργοτάξια των Εμπενίξερ Σκουρτζ της χώρας αυτής. Το πετρέλαιο δεν φτηναίνει για να μην διευκολυνθούν στο να ζεστάνουν τις πισινές τους οι πλούσιοι! Οι μεγάλοι οικονομολόγοι στοχαστές γίνανε λογιστές με τεφτέρια σκονισμένα και βερεσέδια. Οι φυλακές ξεχειλίζουν. Οι ασθενείς εξαπλώνονται, χωρίς να κοιτούν οικονομική κατάσταση και Ε9. Τα φτηνά ναρκωτικά παίρνουν ζωές σαν χάροι με γιαταγάνια χημικά. Οι κακές γριές στον Ντίκενς έπιναν συνέχεια τζιν, ενώ γύρω μας το φτηνότερο αλκοόλ, αυξάνει τους δείκτες αλκοολισμού σε εθνικό επίπεδο...

Οι λογοτέχνες του 19ου αιώνα έκαναν το χρέος τους στην ανθρωπότητα και έγιναν φάρoi της μέσα στα σκοτάδια της συνενοχής και της συνεργασίας. Είναι και οι μόνοι άλλωστε. Και άνοιξαν μικρά μονοπάτια για τους μεγάλους επαναστάτες των αρχών του 20ου αιώνα. Παραμένουν μια παρηγοριά, έστω και αν δε σημαίνει τίποτα αυτό όταν το ζεις εσύ. Όσο καθημερινός κι αν είναι, ο δικός σου Γιάννης, επιθυμείς να παραμείνει τέτοιος και όχι να γίνει Αγιάννης και ο γιος σου να μην παλέψει για τη κάθε μέρα σαν τον Όλιβερ Τουίστ. Παρ' όλα αυτά, τα πέρασε η ανθρωπότητα όλα ξανά και ξανά και γίναμε άθελα μας ήρωες, σαν αυτών των βιβλίων, εμείς. Μια γενιά που ούτε καν το φανταζόταν... Και ας ακούμε την φωνή του Βίκτορα Ουγκώ, σαν αντίλαλο από τον 19ο αιώνα: «Όπου ο άνθρωπος ζει αμόρφωτος και απελπισμένος, όπου η γυναίκα πουλάει το κορμί της για μια μπουκιά ψωμί, όπου το παιδί υποφέρει από αγραμματοσύνη κι από έλλειψη παιδείας, το βιβλίο των Αθλίων χτυπά την πόρτα φωνάζοντας δυνατά: “Ανοίξτε μου! Έρχομαι για σας”!...»

Στο σκοτεινό σημείο όπου βρίσκεται ο σημερινός πολιτισμός, ο άθλιος ονομάζεται ΑΝΘΡΩΠΟΣ, που αγωνιά κάτω απ' όλα τα κλίματα και τα καθεστώτα, που στενάζει σ' όλες τις γλώσσες».

Αλεξάνδρα Τσόλκα

Είναι αρχισυντάκτης στο newpost.gr και αισθάνεται πολύ καταξιωμένη όταν περιγράφει πως εργάζεται καμιά 25αρια χρόνια ως δημοσιογράφος σε τηλεοπτικούς σταθμούς, εφημερίδες, περιοδικά, ραδιόφωνα, πως έχει γράψει τέσσερα βιβλία και έχει κάνει δυο κόρες. Και αισθάνεται καταξιωμένη γιατί γράφει η ίδια για τον εαυτό της στο τρίτο πρόσωπο (φτασμένη λέμε!)....